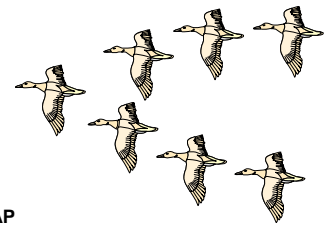

In vogelvlucht

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERKGROEP VAN HET HOESCHEWAARDS LANDSCHAP

NUMMER 21, OKTOBER 2009

INHOUDSOPGAVE

Artikelen

Redactioneel – <i>Han en Martin Benard</i>	3
Een nieuwe ‘Vlerkenstreken’ – <i>Gerard Ouweneel</i>	4
Uilofiel – <i>Gerard Ouweneel</i>	4
Big Day verslag Hoeksche Waard / Tiengemeten 13 mei 2009 – <i>Menno Korbijn</i>	6
Wintertellingen Hoeksche Waard / Tiengemeten 2008-2009 – <i>Arie van der Linden</i>	8
10 jaar PTT-telling van Oudeland tot Hellegat – <i>Han en Martin Benard</i>	9
Misvatting – <i>Gerard Ouweneel</i>	10
Weidevogels: nestbezoek en predatie – <i>Dick van Houwelingen</i>	12
Nieuwe broedvogelsoort in de Hoeksche Waard – <i>Janus Verkerk</i>	13
Opvallend jachtgedrag Bruine Kiekendief – <i>Janus Verkerk</i>	13
Opkomst van een kolonie Huiszwaluwen.. en de dreigende ondergang – <i>Gerard Ouweneel</i>	14
Midzomerganzentelling in de Hoeksche Waard – <i>Gert Huijzers</i>	17
Kolonie Lepelaars op de Ventjagersplaat sterk gegroeid – <i>Gerard Ouweneel</i>	18
Een vroege Zeearend – <i>Gerard Ouweneel</i>	18
Voor de laatste keer: Patrijzen gevraagd – <i>Martin Benard</i>	19
Project: Buteo Cam – <i>Martin Mollet</i>	20
Nervositeit rond een Wespendif – <i>Gerard Ouweneel</i>	24
Notulen voorjaarsvergadering maart 2009 – <i>Peter de Barse</i>	25

Tabellen

Soortenlijst Big Day 13 mei 2009	bijlage A
Soortenlijsten Wintertellingen 2008-2009	bijlage B
Resultaat ganzentelling 18 juli 2009	bijlage C
Adressenlijst leden Vogelwerkgroep	bijlage D

Illustraties voorkant

Kerkuilen ringen – <i>Elwin van der Kolk</i>
Janus Verkerk – <i>Elwin van der Kolk</i>

Redactioneel

Han en Martin Benard

Voor u ligt het 21^e nummer van In Vogelvlucht. Hoewel het wat dunner is dan de vorige editie, is het aantal bijdragen niet gedaald. Het zijn er zelfs enkele meer dan de vorige keer, maar doordat er wat minder tabellen zijn verwerkt valt het nummer wat dunner uit.

Er is weer van alles bij, ‘voor ieder wat wils’, zou je kunnen zeggen. Naast waardevolle tellingen en onderzoeksverslagen zijn er leuke anekdotes, korte nieuwsbijdragen en een humoristisch verslag van een persoonlijke ‘big-day’ in de Hoeksche Waard. Degene die (opnieuw) de meeste pennenvruchten wist te produceren is Gerard Ouweneel. Moesten we het in nummer 20 nog doen met één bijdrage, ditmaal maar liefst zes schrijfsels van zijn hand. Nog acht andere auteurs leverden een bijdrage, waardoor we een gevarieerd blad is tot stand gekomen. Allen veel dank.

Het is u natuurlijk al direct opgevallen: we hebben dit keereen bijzondere voorkant. Prachtige illustraties van Elwin van der Kolk sieren de omslag. Voor details verwijzen we naar het artikel op de volgende bladzijde. We zijn benieuwd wat de ‘hoofdpersoon’ er van vindt. Degenen die foto’s beschikbaar stelden voor dit nummer worden ook hartelijk bedankt.

Vanaf volgend nummer willen we proberen een nieuwe vaste rubriek toe te voegen aan ‘In Vogelvlucht’ onder de naam “Gevleugelde herinneringen”. Onze mooie hobby heeft aan iedereen zo nu en dan geweldige ervaringen opgeleverd, waarbij het hart sneller is gaan kloppen en de adrenaline sneller is gaan stromen. Ervaringen die in je geheugen staan gegrift. Dat kunnen ontmoetingen zijn met zeldzame vogels of enorme aantallen, vogels op vreemde plaatsen, merkwaardige gebeurtenissen of hilarische momenten. Binnen de Hoeksche Waard, in Nederland, op een vogelreis, maakt niet uit. Die kippenvel momenten die je zo weer voor de geest haalt en waarover je jaren later nog kunt spreken. Naar die verhalen gaan we op zoek binnen onze eigen vogelwerkgroep. Uiteraard kun je niemand verplichten, maar we zullen links en rechts aan mensen vragen om zo’n ‘geveugelde herinnering’ op papier te willen zetten. Uiteraard staat de vorm vrij. Een paar pakkende regels mag, maar een lange meeslepende sfeervolle beschrijving ook. Er is ongetwijfeld veel te schrijven. En maken juist deze momenten niet het vogelen tot een geweldige hobby? We zijn benieuwd of het lukt.

Veel leesplezier gewenst in nummer 21 van ‘In Vogelvlucht’.

Veel leesplezier gewenst.

Een nieuwe 'Vlerkenstreken'

Dit najaar zal de Stichting 'Het Vogeljaar' een tweede bundel met 'Vlerkenstreken' uitgeven. 71 verhalen. Vlerkenstreken zijn de korte stukjes over vogelaars en hun vogels, verhalen die ons vogelwerkgroep lid Gerard Ouweneel publiceert in tijdschriften als Het Vogeljaar, Sterna, De Takkeling, De Skor (het tijdschrift van de vogelwerkgroep Texel) en van tijd tot tijd ook in ons blad In Vogelvlucht. Een aantal van de nu gebundelde verhalen waren reeds in genoemde tijdschriften te lezen, maar in de bundel staan ook een hele reeks nieuwe, nooit eerder gepubliceerde. Voor de stukjes doet Gerard inspiratie op het veld, alleen of op stap met collega's. Daardoor zullen verschillende verhalen voor onze leden zeer herkenbaar zijn. Zo ook 'Uilofiel', een verhaal waarvoor de basis werd gelegd tijdens een avond op stap met Rob Burgmans, Adrie van der Heiden en Janus Verkerk om Hoeksche Waardse kerkuilpullen te ringen. 'Uilofiel' kunt u lezen in deze In Vogelvlucht, voorzien van platen van Elwin van der Kolk, die voor de nieuwe 'bundel' aan het werk ging en waarmee Gerard Ouweneel buitengewoon in zijn sas was. Elwin schilderde voor iedere vlerkenstreek een plaat, 71 stuks dus. Ze zijn schitterend en, zoals u bij 'Uilofiel' ziet, vaak zeer verrassend.

Uilofiel

Gerard Ouweneel

Waarom is de zegetocht door dit land van kerkuilen te danken? In de Hoeksche Waard in ieder geval aan de enthousiaste inzet van een team leden van de vogelwerkgroep. Op Goeree-Overflakkee is het niet anders en waarschijnlijk gaat dat ook op voor elders. Het karakter van voorzitter Janus van onze vogelwerkgroep vertoont uilofiele trekjes. Dat blijkt onder andere uit gepeuter in uilenbraakballen aan de keukentafel van echtgenote Liesbeth. Nadat onder Janus' charismatische regie eerst de steenuil weer wat grond onder de voeten kreeg, ging nadien tijdens bijeenkomsten van de vogelwerkgroep vaak het woord 'kerkuil' vallen. Nu en dan werd er eentje gemeld, het meest dood langs de weg. Maar de geest was uit de fles. De meest uilofiele en representatieve leden van de vogelwerkgroep gingen letterlijk de boer op, het eerst langs die adressen waar er wel eens eentje was waargenomen.

Uilofiel... (Elwin van der Kolk)

Meestal kreeg het promotieteam toestemming in de schuur een kast te plaatsen, zij het soms pas na bezwerende volzinnen. Nijvere vrijwilligers vingen aan met timmeren en zo ontstond een netwerk van 55 kerkuilkasten, die na halsbrekend trapezewerk op wankelende ladders, boven in schuren werden geïnstalleerd. Alleen... geen kerkuilen, bijna 15 jaar lang, waardoor bij het team het elan een knauw kreeg. Tot in juli 2000 biologisch boer Art van Gaalen van het Zwartsluisje 's nachts uit de al jaren bij hem hangende kast sinistere geluiden opving. Hij waarschuwde Rob Burgmans, die ooit het uilenonderkomen in zijn schuur had aangebracht. Geluiden, poep, veren, braakballen... Rob was met zijn diagnose gauw klaar: jonge kerkuilen! Voorzitter Janus was in Centraal-IJssland, naar bleek een locatie buiten bereik van mobieltjes. Vanaf het moment dat hij daar wél op de hoogte was van het blijde kerkuilennieuws, had hij zijn gedachten meer bij de gebeurtenissen op het Zwartsluisje dan bij

IJsland. De pullen kregen een ring, van Gaal veel schouderklopjes en, na afloop, met enig ceremonieel, het boek 'De vogels van de Hoeksche Waard'. Bij die gelegenheid wees hij op de duidelijke sporen die de uilen op de in zijn schuur aanwezige spullen achterlieten, bewijzen waar geen speld tussen te krijgen was. Bij schemering dromden vogelwerkgroepleden samen op akkers achter de boerderij om getuige te zijn van het uitvliegen van de kerkuilen... 'hoeveel gisteravond?' was in die dagen een veel gestelde vraag.

Met hernieuwd elan gingen in schuren nog meer uilenkasten omhoog. Omdat Cees Veerman als minister van onder andere 'Natuur' best het symbool van de wijsheid broedend in zijn schuur kon gebruiken, ook in zijn boerderij onder Piershil. Maar na de première bij van Gaalen ging het nog maar mondjesmaat, en dan alleen in 'West'. Dat stak, want enige rivaliteit tussen de afdelingen West en Oost van de Hoeksche Waardse vogelwerkgroep valt niet te ontkennen. Om volledig te zijn, onze uilofiele voorzitter woont in Oost. Het promiscuë karakter van de kerkuilensamenleving hielp een handje. Toen zomer 2004 in de vogelklas Karel Schot twee revalidatie-vogels samen in een onderkomen werden gezet, doodden deze het wachten op genezing door vijf jongen te oroduceren. Het hele spul, twee adulte en vijf halfwas vogels, ging naar een grote hobby-boerderij onder Numansdorp. Dagelijks pendelde de eigenaar op en neer naar een dierenwinkel voor kuikens en muizen... een actie die wellicht niet de goedkeuring wegdraagt van de Partij voor de Dieren, maar die er wel toe leidde dat sindsdien de schuur permanent bezet is door een wild broedpaar.

Met vijf broedparen waaronder eindelijk eentje in Oost kwam de doorbraak in 2006. Het paartje in Oost vestigde zich in de kast bij Wil Bouwmeester, die op slag zo mogelijk nog meer uilofiel werd dan voorzitter Janus. Die schuur moest tegen de grond, maar Wil zette de architect aan het werk om in de nieuwe een riant kerkuilonderkomen onder te brengen. Het muizenjaar 2007 bracht victorie: tenminste 12 broedsels met in het najaar kroostrijke volgelsels: 6 jongen bij Wil en 8 bij Cees Veerman, die hiermede zijn intrede in het kerkuilennetwerk krachtig onderstreepte. Is het symbolisch dat de uilen wachtten bij Veerman te gaan broeden tot deze was overgestapt van Landbouw naar Natuurmonumenten? Voer voor een uilenpsycholoog, nietwaar? Minimaal 58 jongen in 2007, waarvan vele werden geringd. Het werd een vertrouwd beeld in Hoeksche Waardse boerenschuren. De massieve gestalte van ringvergunninghouder Adrie van der Heiden – A3 voor zijn vrienden – op de schuurvloer, aanwijzingen roepend naar het fragiele silhouet van Rob, die halverwege vloer en nok op een heftig wiebelende ladder het evenwicht probeert te bewaren. Gelijk Tarzan gewoon was te doen met zijn Jane, houdt Rob een weerbarstige kerkuil tegen zijn T-shirt gedrukt. In tegenstelling tot Jane, heeft die pul zijn al forse klauwen in Robs tors geplaatst... over uilofielen gesproken! Nú valt tijdens de bijeenkomsten van de vogelwerkgroep veel zorgwekkends te beluisteren over de ransuil. Wordt vervolgd dus.

Jonge kerkuilen (Elwin van der Kolk)

Big Day verslag Hoeksche Waard en Tiengemeten 13 mei 2009

Menno Korbijn

Om half 6 rij ik de parkeerplaats van de Ruitersdijk op, later dan gepland maar de dag ervoor ben ik naar Breskens geweest en ook al vroeg weggegaan en toen ik mijn wekker ging zetten bedacht ik me dat ik ook geen twintig meer ben en dan maar wat later beginnen.

Vanaf de parkeerplaats loop ik naar het rietgebied van Groot Koninkrijk om hier de jacht te openen op de "big five" van het gebied : cetti's

zanger, sprinkhaanzanger, waterral, snor en baardman waarvan met name de laatste 3 soorten eigenlijk in de rest van de Hoekse Waard niet te vinden zijn. Alles loopt voorspoedig behalve de baardmannetjes die hardnekkig weigeren aan mijn project mee te werken en hoe ik het riet ook afspeur en luister ze zijn niet te ontdekken. Ik neem mijn verlies en loop via het nieuwe poldertje terug waar ik nog wel paapje en roodborsttapuit zie. Het is 7 uur als ik aankom in de haven van Strijensas en vanuit 1 ooghoek zie dat de waterstand in de APL erg laag is en dus gunstig voor steltlopers.

Maar eerst op zoek naar zomertortel en braamsluiper de enige plek die ik weet

voor beide soorten. Bij het rondlopen en luisteren wel nog nachtegaal en staartmees maar van de vogels waar ik voor kom geen spoor. Op het moment dat ik knarsetandend de haven wil gaan verlaten zie ik een vogel op een lantaarnpaal zitten, het blijkt een zomertortel te zijn die rustig op een voor mijn idee wat vreemde plek zit.

Op naar de Esscheplaat nu, het is kwart voor 8 inmiddels en op weg naar de Esscheplaat zie ik de eerste van in totaal 12 zomertalingen deze dag. In dit griendgebied eigenlijk de te verwachte soorten zoals gekraagde roodstaart, matkop en de met dit soort dingen altijd weer lastige grauwe vliegenvanger. Aan de westkant van de Esscheplaat mijn eerste grote verrassing van deze dag; ik hoor een geluid wat ik normaal gesproken alleen op de telpost hoor en wat blijkt: 2 kruisbekken zitten in een wilg vlak boven me en laten zich schitterend bekijken vooral het knalrode mannetje is mooi te zien. Ik hoor op de grens van Essche-Zeehondeplaat mijn derde cetti's zanger van deze dag en als ik de wei oploop zie ik 3 appelvinken langs vliegen die prachtig gaan zitten in een populier voor me en zo blijven ze tien minuten rustig zitten. Ik schenk ondertussen mijn laatste koffie uit mijn thermoskan in die dan toch met 3 appelvinken voor mijn neus geweldig smaakt.

Bij het afspeuren van de APL mijn enige watersnip en kemplaan van de dag en verder bontbekplevieren en alle soorten zwaluwen. Onderweg naar huis om even verse koffie te gaan zetten mijn derde grote verrassing, een man blauwe kiekendief vliegt langs de Kruisdijk! Een mooie bijschrijver op de lijst.

Om kwart voor elf rij ik met verse koffie via de Lange Biesakker naar het Veerbos. Dit levert verder geen nieuwe soorten op. Dat mijn jachtinstinct op volle toeren draait merk ik als bij het horen van een kettingzaag in de verte eerst even Vlaamse gaai door me heen flitst.

Het is kwart voor 12 als ik op de Tiendgorzen zit en in de hoop op dwergsterns even een tussenstand opmaak: 94 soorten tot nu toe.

Met de pont van 12 uur kom ik op Tiengemeten aan en de eerste vogel die ik hier tref is een havik die boven de middenpolder cirkelt. Ik loop richting vliedberg en bij de eerste aanblik op het gebied zie ik dat de waterstand hoger is dan verwacht en in plaats van de gehoopte steltloperapertjes moet ik vol aan de bak. Vanaf de vliedberg is het leuk vogelen: geoorde fuut, steltkluut, tafeleenden, zwarte stern, dwergmeeuw en kleine zilverreiger. Een wandeling naar de vervallen boerderij en aardappelbewaarpplaats brengt verder weinig nieuws maar met de steltlopers komt het goed als ik eenmaal op de verharde weg richting camping loop. Ik zie grote groepen bontbekplevieren met van alles en nog wat ertussen. temmincks strandlopers, bonte strandlopers en prachtige rode krombekken. Omdat ik voor mijn gevoel er nog niet alles heb uitgehaald wat er inzit neem ik een pont later en zie eindelijk de bosruiters die ik wel steeds hoor maar nogal tussen de vegetatie blijken te zitten. Erg leuk is een groepje temmincks strandlopers die op een eilandje ter grote van een postzegel willen gaan zitten en terwijl ik denk dat lukt jullie nooit met zijn allen doen ze het toch en laten zich mooi van dichtbij zien. Later ontdek ik nog een paartje pijlstaart en er komt een volwassen slechtvalk over. Met de pont van 16.00 ga ik terug en er zit zo'n 60 man op de boot terwijl ik op het eiland zelf nauwelijks mensen zie.

Onderweg naar huis loer ik op patrijzen in de polder en speur weitjes met kort gras af naar grote lijsters, maar beide soorten kan ik nergens ontdekken.

Tussenstand tot nu toe: 111 soorten en 75 kilometer gereden. Na het eten en de afwas ga ik verder richting APL omdat daar zwartkopmeeuwen op het eiland zitten en ze waarschijnlijk door het droge weer van de afgelopen weken nog niet ben tegengekomen. Hier heb ik dan ook eens een keer mazzel want ik stuntel tegen minstens 2 witwangsterns aan. Tijd voor een belronde naar vogelaars in de buurt en even later staan we met een groepje naar 4 witwangsterns te kijken die leuk tussen de zwarte sterns rondvliegen en af en toe is de krassende roep te horen.

Om 19.45 hijs ik de witte vlag wat betreft de zwartkopmeeuwen en ga richting het Oudeland. Ik ben bijna in het Oudeland als Hans Westerlaken belt dat er nu een zwartkopmeeuw te zien is maar omdat ik al achterloop op mijn schema en de kans bestaat dat ik ze misschien toch nog ergens tegenkom rijd ik toch maar door.

Op de Oudendijk zie ik een ransuil op zijn vaste plek zitten en achteraf blijkt dit de laatste nieuwe soort te zijn. Want wat ik verder ook probeer ik zie er niks nieuws meer bij.

Om 22.00 uur kom ik voldaan thuis en tel in totaal 113 soorten en heb dan 114 km gereden. De doelstelling voor volgend jaar is dan ook simpel: minstens 114 soorten.

Top 3 gemist (knars, grr) baardman, gaai en zwartkopmeeuw

Top 3 van de dag witwangsterns, appelvinken en temmincks strandlopers.

Appelvink

Wintertellingen in de Hoeksche Waard en Tiengemetten 2008 – 2009

Arie van der Linden

Voor de 8^e maal zijn alle mij bekende wintertellingen van de maanden oktober t/m maart verzameld en per maand, poldernummer en deelgebied vastgelegd. Dit vooral om de gegevens paraat te hebben in het archief van de Vogelwerkgroep maar ook om de leden inzicht te geven in de aantallen en soorten die in de winter aanwezig zijn op ons eiland. De gebieden zijn gelijk aan die van vorige jaren en vrijwel steeds volledig geteld.

Ten eerste is er een overzicht van het totaal aantal ganzen en zwanen per maand, gevolgd door een overzicht van die aantallen per deelgebied (**Bijlage B tabel 1**). Van de overige wintervogels is er alleen een overzicht van de totalen per maand (**Bijlage B tabel 2**). Dit omdat een gedetailleerd overzicht te veel plaats in beslag zou nemen in “In Vogelvlucht”. Ook de gegevens van Tiengemetten zijn door mij vastgelegd en worden hierbij gepresenteerd (**Bijlage B tabel 3**).

Na meerdere zachte winters op een rij waren er deze maal weer perioden met vorst. Dit is vooral terug te vinden in de maanden januari en februari, de maanden direct na die vorst dus. Vanaf januari werden b.v. helaas amper nog IJsvogels gezien. De laatste jaren bleven tevens flinke aantallen Goudplevieren en Kieviten gedurende de gehele winter aanwezig. Dit seizoen waren de aantallen vanaf januari zeer laag. Omdat de vorstperioden deels tussen de teldata vielen hadden die minder invloed op de aantallen ganzen tijdens de tellingen.

In totaal werden er 134 soorten, inclusief escapes, geteld. Kleine – en Wilde zwanen werden, in ieder geval tijdens de tellingen, weinig gezien,. Dat geldt helaas niet voor de Zwaangans (een escape) die de laatste jaren in het Oudeland van Strijen en langs de Binnenmaas wel erg royaal aanwezig is. Van de Dwerggans werden er dit jaar maximaal 66 ex. geteld, allen in het Oudeland van Strijen. In maart waren tevens 9 ex. op de Korendijkse slikken te zien. In februari en maart werden nog opmerkelijk veel Brandganzen geteld. Dit voornamelijk op de Korendijkse slikken, de Laagjes en in het Oudeland van Strijen. Dit winterseizoen waren er regelmatig Roodhalsganzen te bewonderen in het Oudeland van Strijen, het maximum was 3 ex. en ook in het Groot Koninkrijk, daar met een maximum van 2 ex. Deze laatstgenoemden waren waarschijnlijk dezelfde als die van het Oudeland. In februari werd zowel bij het Groote Gat als in het Groot Koninkrijk een Roerdomp opgemerkt. Langs het Spui was in november een Kleine zilverreiger aanwezig. Dit blijft een schaarse soort op ons eiland. De veranderde APL polder, thans genaamd Oeverlanden, is in ieder geval goed voor een flink deel van de getelde Krakeenden en Wintertalingen. Ook was daar in februari een Krooneend te zien. Het Nonnetje was uiterst schaars in het afgelopen seizoen. Van de Middelste zaagbek werd ook maar 1 ex. opgemerkt, dit langs het Spui in februari. Op de dag van de telling in oktober vloog er langs de trektelpost “Zuidpunt Hoeksche Waard” een Rode wouw. De Patrijs werd erg weinig opgemerkt tijdens de tellingen deze winter. Hopelijk zullen de echte aantallen beter zijn. Er waren in oktober nog 5 Kleine strandlopers aanwezig in de APL polder. Vooral eind december begin januari werden op diverse plaatsen Houtsnippen waargenomen. Enkelen daarvan werden gezien tijdens de tellingen. Ook waren er nog vrij laat Oeverlopers te zien: 1 ex. in november bij het Spui en 1 ex. in december in de APL polder. In maart waren in het Oudeland van Strijen en in de Strijense polder in totaal 5 Zwartkopmeeuwen aanwezig tijdens de telling. Vanaf eind februari t/m april worden daar in de omgeving regelmatig hogere aantallen waargenomen. In de Eendragtspolder werd tijdens de telling van oktober een Duinpieper gezien. De Cettis zanger hield, ook na de vorst, behoorlijk stand. De meeste werden gehoord in het Groot Koninkrijk en in maart ook 1 op de Korendijkse slikken. Langs de Oude Maas bij Puttershoek was in november een Klapekster te zien. In die maand vloog tevens een Appelvink over het zuiden van het Oudeland van Strijen.

Alle tellers weer bedankt en hopelijk tot volgend seizoen.

10 jaar PTT-route van Oudeland tot Hellegat

Han en Martin Benard

December 2008 was het tiende jaar in successie dat de PTT route “Oudeland van Strijen – Hellegatsplaten” werd geteld. Een korte terugblik.

De route begint aan de Zuiddijk in het noordelijk deel van het Oudeland van Strijen en loopt via De Klem, Schuring, het Numansgors, de havens van Numansdorp en het Hellegatsplein tot aan de parallelweg van de N59 langs de Hellegatsplaten. Een afspiegeling van het landschap HW zuid. In tien jaar is er op de route het een en ander veranderd. Allereerst is de macht van het geld zichtbaar geworden bij de haven van Numansdorp. Aan de westzijde is een telpunt onbereikbaar geworden doordat het openbare en vrij toegankelijke pad is gekocht door de eigenaar van de naastgelegen villa. Weg telpunt, weg havenkade en weg visplek. Later werd de toegankelijkheid verder beperkt door een parkeerverbod aan het einde van de weg. Vanaf een iets verplaatste telplek is op dit punt wel zo goed mogelijk doorgeteld. Bij de drie telpunten langs de N59 was het verkeer vanaf het begin al hinderlijk, maar de toename daarvan is zodanig dat tellen van buiten de auto geen optie meer is. Alle vogelgeluiden sterven weg in het inmiddels onophoudelijk voortdurende geraas van auto's en vrachtwagens. Het is daardoor niet meer aangenaam vogels tellen.

Tenslotte zijn er plannen (hoever zijn die eigenlijk?) om bepaalde wegen in het Oudeland van Strijen af te sluiten voor het verkeer. Op zichzelf geen verkeerde zaak, maar dat onderbreekt onze PTT-route wel gedeeltelijk. Als dat gebeurt zijn we gedwongen een andere route te zoeken. Het liefst zouden we de route nu al aanpassen, maar daarmee wordt feitelijk een nieuwe route gestart, maar dan is de monitoring doorbroken. Er zijn nieuwe opties gekomen voor aantrekkelijke telpunten die er tien jaar geleden niet waren. Met name de vroegere APL polder is nu een interessant gebied geworden voor vogels. Maar omdat een PTT-route een doorsnee dient te zijn van het landschap, kan het niet zonder telpunten op de akker en bij bebouwing.

Gedurende tien jaar zie je op een vaste route een aansprekend aantal vogelsoorten. Inclusief meetellende exoten zijn er 102 soorten geteld (jaarlijks tussen 60 en 65 soorten). Dat komt ongeveer overeen met het aantal soorten dat wat vastgesteld tijdens de HWL vogeldag van 27 december 2008. Bij opgeteld vergelijkbare telinspanningen in tijd een niet onlogische maar wel opvallende overeenkomst. De top 10 van meest talrijke soorten vertoont veel gelijkenissen met de landelijke top 10 van PTT-tellingen (zie tabel).

Oudeland-Hellegat '99 – '08	Landelijk december 2006
1. Brandgans	1. Smient
2. Kolgans	2. Kolgans
3. Kievit	3. Kievit
4. Smient	4. Spreeuw
5. Wilde Eend	5. Kokmeeuw
6. Grauwe Gans	6. Houtduif
7. Spreeuw	7. Grauwe Gans
8. Meerkoet	8. Brandgans
9. Kuifeend	9. Stormmeeuw
10. Kokmeeuw	10. Wilde Eend

Sommige landelijke trends zijn in onze route ook terug te vinden. Rond de eeuwwisseling zagen we zeker niet ieder jaar een IJsvogel, de laatste jaren ontbreekt de soort niet en noteren we er soms twee. De Grote Zilverreiger is ook zo'n voorbeeld, met eenmaal een maximum van zeven, al blijft deze soort ook nu nog wel eens een jaartje buiten beeld. Hoogtepunten waren er in de vorm van een man Grote Zeeëend op het Hollands Diep in 2007 (haalde de landelijke nieuwsbrief, de enige van dat jaar), een Eider man, eveneens op het Hollands Diep, een Goudvink vrouw op het Hellegatsplein, maar ook een groep van 20 groepsgewijs jagende Dodaarzen. Buiten de PTT-telling hebben wij dit nog niet eerder waargenomen. Altijd verrassingen dus, ieder jaar wel wat en steeds weer wat anders. We hopen nog jaren door te gaan met deze PTT-telling, wat ons betreft één van de leukste tellingen van het jaar.

Misvatting

Gerard Ouweneel

Maandagmiddag 24 maart 2003. Een vol huis want Els is jarig. Kort na drieën opnieuw een telefoontje, nu niet voor de jarige. Het is Arie van der Linden, voor zijn doen opgewonden. ‘Ja Gerard, Leen en ik zijn hier in Groot Koninkrijk... er zit een Steppekievit tussen de Kieviten, een wijfje’. Ik hap naar adem. Groot Koninkrijk ligt minder dan een kwartier rijden van Maasdam. De polder is de ‘local patch’ van de ’s Gravendeelse broers. En als zij een Steppekievit melden, dan geen twijfel dat het er eentje is. Mij bewust van komende declaraties over het gehaaste vertrek, neem ik met een ‘ik ben zo weer terug’ afscheid, een kamer met karrenvrachten vol reserves achterlatend. Omdat de van der Lindens de vogel kort tevoren ontdekten, is op de Gorsdijk samengedromde groepje vogelaars nog te overzien. Gehuld in stemmig Staatsbosbeheergroen, domineert de massieve gestalte van Wicher Pen. Hij is in zijn knollentuin. De aanstaande overgang van Groot Koninkrijk van Natuurmonumenten naar Staatsbosbeheer is aanstaande, zodat Wicher in zijn sas is met deze première. Nu, zes jaar later, vond die overdracht nog niet plaats en is er geen kijk op wanneer deze zijn beslag zal krijgen. Een verrommeling van de polder en een soortnivellering is het gevolg. Arie vertelt uitvoerig hoe de ontdekking plaatsvond. Op de been gebracht door het Dutch Birding waarschuwingssysteem, komen steeds meer vogelaars de Gorsdijk afhollen, meestal in geïmproviseerde kleding, soms in kantoorplunje en eentje zelfs zonder verrekijker. Maar allen met een nerveus ‘is-ie er nog’ op de lippen. Dan voegt zich ook de afvaardiging van Hoeksche Waard West bij de groep. Na de briefing roept Martin Benard ‘oh, is het een Steppekievit? Wij begrepen Steppekiekendief!’ En verder: ‘We dachten al, hoe kan dat nou? Een Steppekiek blijft toch geen uren aan de grond...!’ Op de vraag of bij Steppekievit de vogelaars van West niet zouden zijn uitgerukt, bleef een reactie uit.

In 2003 had BirdLife net bekendgemaakt dat deze wereld naar schatting nog slechts 171-516 paren Steppekieviten herbergde, een sombere status, waardoor de vogel in de categorie ‘190 meeste bedreigde vogelsoorten’ belandde. Dat de naam ‘Steppekievit’ iets aanricht in mijn gemoed, heeft weinig te maken met die zeldzaamheid. Neen, dat is de onbekendheid waarmee de soort is omgeven en het gegeven dat de vogel het bestaan rekt in een strook gelegen tussen Kazachstan en (waarschijnlijk) Soedan, een deel van de wereld dat aanspreekt. Er is meer. Het gaat om een wondermooie steltloper en dan, vooral, het biotoop. Ze leven in steppen en halfwoestijnen, met de zee leefgebieden waarin het goed speuren is naar vogels, hetgeen alles te maken zal hebben met de immer aanwezige wens rondom een onbegrensde gezichtseinder te hebben. Toen een paar jaar geleden werd ontdekt dat in Syrië tijdens de voorjaarstrek dusdanige aantallen Steppekieviten pleisterden, dat de omvang van de wereldpopulatie er florissant kwam bij te staan, rees het verlangen ze daar op te zoeken – Syrië is ook om andere redenen een intrigerende natie, nietwaar? Boordevol zelfvertrouwen ze te vinden, zat ons groepje onder vlag van de vogelreisorganisatie ‘Birding Breaks’ op 6 maart 2009 in een British Midland Airbus 320, op weg naar Aleppo. Met Remco Hofland als gids ging het de volgende dag Syrië in. Op zoek naar Steppekieviten ging Remco daar al in 2007 de noordelijke woestijn door, zodat het voor de hand lag eerst de plekken af te gaan waar ze eerder te vinden waren. Maar een woestijn ziet er niet ieder voorjaar hetzelfde uit. Winter 2009 was tot net vóór onze odyssee kurkdroog, zodat Remco zich regelmatig geroepen voelde uiteen te zetten hoe anders de woestijn er bij zijn eerdere bezoeken uitzag. Tijdens de zoektocht geen sprake van verveling. Waarschijnlijk dankzij de lang geleden op de lagere school genoten bijbelse geschiedenislesjes, liet een wandeling langs de rivier de Eufraat het gemoed niet onberoerd, een stemming die extra dimensie kreeg toen op de middagthermieken boven een intrigerend ogend riviereiland 8 Bastaardarenden omhoog cirkelden. Even later passeerde dichtbij een man Steppekiekendief, richting noord. Trouwens, de aan de gang zijnde voorjaarstrek wekte steeds emoties. Boerenzwaluwen en troepjes Hoppen over de woestijn, een Draaihals op een pilaar in de ruïnes van het fameuze Palmyra en dan 8 soorten leeuweriken en 7 tapuiten. Een dagelijkse weldaad waren de honderden Veldleeuweriken.

En de Steppekieviten? Net voor vertrek uit Nederland had dochter Anne uit Tanzania gemaild dat ze op een BBC-website had gezien dat ook een BirdLife/RSPB team in Syrië op sjouw zou gaan voor Steppekieviten. Dus ook hier Engelsen, of liever, Schotten naar bleek, toen wij ze ontmoetten op locatie. Ik moest toen denken aan Adriaan Viruly, één van de KLM-pioniers die met houtje-touwtje

vliegtuigen naar 'ons Indië' ploeterde. Dat ging niet zonder getob. In zijn boek 'Wij vlogen naar Indië' schreef Viruly dat overal tussen Schiphol en Batavia waar zijn Fokker of Douglas strandde, dankzij een vroeg of laat uit het niets verschijnende Brit, de vlucht verder kon. Excuses, ik spreek over driekwart eeuw geleden. Sindsdien ging het Britse wereldrijk weliswaar ter ziele, maar staat het voor wat vogels betreft en alles dat met ze samenhangt, nog fier overeind. De samenwerking tussen de Schotten en ons kreeg natuurlijk iets van een competitie op wiens conto de eerste kievit zou komen. In de noordoost hoek van het land, tussen Syrië's grenzen met Turkije en Irak, kregen beide expedities voor en achter een escorte van ondoorgrondelijk kijkende lieden in burger. Desgevraagd verklaarde de gids dat het geheime politie was. Onduidelijk bleef of een onbekend blijvende instantie had besloten om ons in de gaten te houden, of dat het bescherming betrof tegen eventueel baldadige Koerden, die óók in Noordoost-Syrië soeverein aanwezig zijn. Het contact met de Schotten verliep via mobieltjes en GPS. Zochten wij elkaar op in de woestijn, dan volgden de escortes braaf. Omdat dan standaard ook autochtonen een kijkje kwamen nemen, kreeg zo'n samenzijn de omvang van een bedoeïenenkampje. Toen wij na drie dagen uit de Bermudadriehoek vertrokken, bleef op een ochtend ook het escorte weg. Als alle Syriërs waren het best aardige lui. Maar toch... geheime politie!

De eerste Steppekieviten betrof een groepje van 8 vogels, samen met 5 Morinelplevieren en een handjevol Woestijnplevieren, waardoor het schouwspel nog meer impact kreeg. Daarna dagen niets. Tot een gesprek met iemand in Deir ez-Zor. Deze verklaarde dat niet ver buiten de stad Steppekieviten verbleven. De man gidste ons erheen. Eerst een vogel in zijn eentje en toen drie, passerend richting noord. Voor inlichtingen legden wij aan bij een middenin de woestijn opgezette tent, naar bleek een jagerskampje. Daar kreeg het netvlies een voltrefter te incasseren: 8 Steppekieviten, 'gisteren geschoten' vertelden de heren. 'Vijf kilometer verder zijn er wel een tweeduizend'. Van de uitnodiging thee te blijven drinken, zagen we af. Snel verder hobbelen in de aangegeven richting, stak een stofstorm op die binnen een mum van tijd het zicht beperkte tot enkele tientallen meters. Maar wel een troep van 65 rustende Steppekieviten, dicht op elkaar en omstuwd door opwervend zand, alle met de achtersteven richting aanstormende wind... dus een schouwspel in stijl, Steppekieviten waardig. Een tafereel dat op het netvlies staat geëet, net als die 8 lijkjes. Aan zendingswerk ten behoeve van vogelbescherming valt óók in Syrië nog genoeg te doen.

En de Groot Koninkrijkse Steppekievit van 24 maart 2003? De volgende dag was ze foetsie. Net als de Steppekieviten in Kazachstan in juni 1985, moest ik tijdens de Syrische dagen vaak aan de 's Gravendeelse vogel denken. Hoe kwam hij daar, zo ver afgedwaald van de route tussen Kazachstan en het vermoedelijke winterkwartier in Soedan? Ook moest ik denken aan de misvatting Steppekievit versus Steppekiekendief. Tijdens de Syrische zoektochten zes jaar later bleek dat beide vogels niet wat uiterlijk betreft, maar wel anderszins wat delen. Dus het was toch niet zo'n grote misvatting...!

Lees ook 'Syrian Sociable Lapwing Survey 18 February – 5 March 2007. WIWO-report 85.

Weidevogels: nestbezoek en predatie

Dick van Houwelingen

Woensdag 24 juni 2009 zijn Albert en schrijver naar een lezing geweest van Wolf Theunissen van SOVON over nestbezoek en predatie.

Het eerste gedeelte ging over predatie van weidevogeleieren en pullen in zijn algemeenheid. Hiervan hebben we interessante beelden gezien. Zoals een hond die alle eieren opvrat, maar ook egel, vos en kraaien lieten zich niet onbetuigd. Opmerkelijk waren de opnamen van een Havik die probeerde de eieren naar binnen te werken. Dit lukte natuurlijk niet zo best met een kromme snavel! In totaal waren er 20 vogels en zoogdieren gezien die er met de eieren of pullen vandoor gingen. Tijdens dit onderzoek, in 6 weidevogelgebieden, bleek de Zwarte kraai een marginaal aandeel te hebben in de predatie (5%). Buizerd bleek een hele goede "pullenvanger" te zijn, maar ook de Blauwe reiger kan er wat van! Zit er eenmaal een roofzoogdier (Vos, Bunzing of Hermelijn) in het gebied dan kan de predatie oplopen tot 100%.

Even werd er nog gesproken over de aantrekkingskracht van de stokjes op Zwarte kraaien. Ook hier is onderzoek naar gedaan. Ook met allerlei verschillende kleuren, lengten en aantallen. Dit blijkt een verwaarloosbaar effect te hebben op de predatie. We kunnen dus met een gerust hart de stokjes blijven zetten!! Natuurlijk is er eens een slimme kraai maar dat weegt niet op tegen de gevolgen van ons nestbezoek.

Dat was het tweede gedeelte van de avond. Uit veel onderzoeken en computermodellen blijkt dat: **elk nestbezoek de kans op predatie verhoogt met ongeveer 5%!**

Als reden werd vooral genoemd "het trekken van een geurspoor" als je naar een nest toeloopt. Zoogdieren volgen een dergelijk spoor en komen bij een gedekte tafel uit. Ook de onrust die er ontstaat als een land in loopt kan predators aantrekken.

Eén vrijwilligster vertelde dat haar groep altijd eerst door de mesthoop loopt om de menselijke geur aan de schoenen te laten vervagen! Zij hadden dan ook nooit last van predatie. Idee??

Let wel: De onderzochte gebieden staan bekend om hun hoge predatie en het zijn altijd graslandgebieden. Al de andere aanwezigen waren ook "graslandzoekers".

Wat kunnen wij hier van leren??

Wij zoeken voor 95% op akkerland en 5% op grasland. Op akkerland is de predatie een stuk lager dan op grasland (blijkt uit onze gegevens) Ook dit jaar zitten we weer aan de lage kant. (normaal 5% maar vorig jaar 15%).

Het onderzoek gaf aan wat we eigenlijk al wisten en ook deden: Bezoek het nest minimaal. Dus nest zoeken, stokjes erbij en dan 3 á 4 weken er niet naar toe. Tenzij er werkzaamheden zijn natuurlijk. Tussentijdse nestcontroles zijn dus niet nodig, werken alleen maar verstorend en verhogen de predatiekans.

Het hoofddoel is en blijft het beschermen van eieren en pullen bij agrarische activiteiten. De data die Landschapsbeheer graag wilt hebben is minder belangrijk. Zit een Kievit of Scholekster op een perceel waar geen werkzaamheden meer zullen plaatsvinden dan zit tie daar best en hoeven we géén gegevens te verzamelen.

Een ander aspect wat nog even besproken werd was dat vroege legsel een grote overlevingskans hebben dan de vervolglegels. De reden is dat de predatie vroeg in het seizoen nog laag is om dat de predators nog geen jongen hebben. Het blijkt echter ook dat de overlevingskans van die vroege jongen groter is in de winter. Ze gaan de zware tijd vetter in en dat heeft duidelijk zijn voordelen.

Al met al een interessante avond!

Nieuwe broedvogelsoort in de Hoeksche Waard

Janus Verkerk

Het kon haast niet uitblijven. Na een toenemend aantal waarnemingen de laatste jaren werd op 3 april j.l. door ondergetekende en Martin Mollet het eerste nest in de Hoeksche Waard van een paartje Boomklevers gevonden.

Het nest bevond zich in een Lindeboom op het Hof van Moerkerken. Eerst werd een luid zingende Boomklever gehoord en na een poosje intensief speurwerk konden maar liefst 4 paringen worden waargenomen. Ondanks jaarlijkse bezoeken aan hetzelfde gebied voor het tellen van de daar aanwezige Blauwe reigerkolonie was het mijn eerste waarneming van een Boomklever in de Hoeksche Waard ooit.

Wel gingen daar enkele tientallen waarnemingen van anderen aan vooraf. Regelmatig werd in de trektijd melding gemaakt van Boomklevers o.a. bij de Haringvlietbrug maar ook was de soort regelmatig te gast op de winter voedertafel in Puttershoek en Strijensas. Toen er ook meldingen kwamen uit het voorjaar (Esscheplaat) en de zomerperiode (Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen) gingen we steeds meer rekening houden met de mogelijkheid dat de soort wel eens kon broeden in de Hoeksche Waard. Met deze nestvondst kwam daarvan de bevestiging.

Boomklever (Martin Mollet)

Opvallend jachtgedrag Bruine kiekendief

Janus Verkerk

Zondag 31 mei 2009 reed ik door het centrum van Zuid Beijerland toen een volwassen man Bruine kiekendief mijn aandacht trok. Midden in het dorp was de vogel bezig met het afstropen van tuintjes op zoek naar prooi. Zeker in 5 verschillende tuinen maakte de vogel aanstalten een prooi te slaan, ik kon niet zien wat. Het derde kennelijk niet dat de vogel hierbij zeer dicht bij, vanwege het prachtige weer, buiten zittende gezinnen kwam. Voor zover ik kon zien was de jacht niet succesvol. De vraag blijft waarom de Bruine kiekendief in een volledig andere omgeving dan gebruikelijk aan het jagen was.

Opkomst van een kolonie Huiszwaluwen... en de dreigende ondergang

Gerard Ouweneel

De woning op de Hooge Sluis in de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen stond er al tenminste een halve eeuw, toen in 2001 drie paar Huiszwaluwen tegen de oostgevel nesten metselden. Dat was een première. Althans, na 1960, toen schrijver er de eerste maal 's zomers op bezoek kwam, had hij nooit iets van nestelende Huiszwaluwen gemerkt. En de bewoners evenmin. Waarom niet eerder?

Waarschijnlijk speelde de voltooiing een jaar eerder van de basaltdam voor de verdediging van de sinds 1970 afkalvende, vóórliggende Hoogezandsche Gorzen een doorslaggevende rol. Deze circa 10 kilometer lange blokkendam schermt een oeverstrook af waardoor, parallel aan het Hollands Diep, een brede ondiepe lagune ontstond met daarin een variabele waterstand. In deze strook troffen de Huiszwaluwen twee voor hen essentiële hoedanigheden aan: vochtige klei voor het nestmetselwerk en insecten. Natuurlijk, die klei was er voordien ook al. Maar het ondiepe, stilstaande of hooguit traag stromende water werd een paradijs voor insecten in alle stadia van ontwikkeling. Hetzelfde zou zich een paar jaar later afspelen bij Strijensas. Toen de belendende APL-polder was geïnundeerd, ging volgens de jaarlijks statistieken het aantal broedende Huiszwaluwen in het dorp strak omhoog. En informeer eens bij de bewoners van de woningen aan de westzijde, tegen de leidingstraat aan, hoe het de aan hun huizen broedende Huiszwaluwen de laatste jaren voor de wind gaat.

Na een trage start, ontwikkelde de kolonie zich spectaculair, met name vanaf 2004. In het tabelletje vindt u de maximale aantallen nesten, dat ik elke zomer vermocht te tellen. Ik leg dit uit. Bij ieder bezoek telde ik. Omdat helaas regelmatig nesten naar beneden tuimelen, al dan niet met eieren en/of jongen, maar ook voortdurend tot laat in het seizoen toe nieuwe nesten worden geconstrueerd, varieerde bij iedere telling het resultaat. Het maximale aantal valt doorgaans in de tweede helft van juli. Bij de telling beperkte ik mij tot de oostgevel van de woning. Zodra de zwaluwen aanstalten maakten de gevels van de drie naar de andere windstreken gerichte gevels te annexeren – en ondanks ontkennende theorieën hieromtrent deden dat ze dat voortdurend – dan beletten de bewoners deze expansiedrang. Toegegeven, bij het aanhoren van die verwijderingsacties had ik mentaal wat te verstouwen. Maar omdat ik enerzijds ten voeten uit kon waarnemen hetgeen 70 huiszwaluwhuishoudens op de grond achterlieten en de bewoners bovendien bij de eerste tekenen van nestbouw in actie kwamen, probeerde ik mijn mening over de gang van zaken te beperken tot hopelijk subtiele lichaamstaal.

Maar de Huiszwaluwen hadden het op de Hooge Sluis dermate naar hun zin dat aan die oostgevel een ruimtetekort ontstond. De vogels metselen nesten tegen nesten, zodat in de daknok en tegen zijbeuken een uitstulping van nesten te zien is, huiszwaluwappartementen dus, met zomer 2009 eentje van zelfs drie verdiepingen. Bij het kijken naar het gedoe van de vogels kan men zich niet aan de indruk onttrekken dat zo'n kolonie één groot productiebedrijf is, met als doel zoveel mogelijk jongen te doen uitvliegen. Dat dit idee postvat wordt mede in de hand gewerkt door de wetenschap dat uitgevlogen jongen van het eerste broedsel later assisteren bij het voeren van pullen van volgbroedsels. Dat mag ook wel, want de verliezen zijn groot... o.a. tijdens de trek, in het winterkwartier, door predatie, door mensen die uit zijn op vlekkeloze gevels, door slechte zomers en, in het geval van de Hooge Sluis, door het Waterschap.

'De Hollandse Delta'

Het ruimtegebrek aan hun gevel bracht Huiszwaluwen ertoe ook nesten te metselen tegen de gevels van een belendend gebouwtje, waarover het waterschap het voor het zeggen heeft. Dat huisje staat ca. 15 meter ten oosten van de bewuste woning. Met deze dependance braken de zwaluwen weer met heel wat aannames... de kleur onderzijde overstekken is chocoladebruin en weer is geen sprake van uitsluitend de oostgevel. Bovendien bevinden de nesten zich nog geen drie meter boven de grond. Jaarlijks zijn het er minder dan tien. Bij de samenstelling van het tabelletje liet ik deze dependance buiten beschouwing, zij het dat ik deze vestiging ook steeds controleer.

Toen na een paar weken afwezigheid ik op 5 augustus 2009 weer eens poolshoogte nam, waren de zwaluwen bezig aan dat gemaaltje nieuwe nesten te metselen. ... de oude waren foetsie. Bij informatie kreeg ik te horen dat onlangs namens het Waterschap een schoonmaker was langsgekomen, die met zijn hogedrukspuit subiet de nesten had weggespoten, met jongen en/of eieren. Alsof er geen Flora- en

Faunawet bestaat! Deze man, wiens identiteit inmiddels bekend is, had ook aangeboden de 76 nesten aan de oostgevel een behandeling te geven.... Is dat de wijze van 'behandelen' die het Waterschap de Hollandse Delta voorstaat? Men zou het bijna veronderstellen, want het is niet de eerste maal dat men er blijk van geeft niets te moeten hebben van zwaluwen op de Hooge Sluis. En dus ook niet elders! Een paar jaar terug werden maatregelen getroffen dat een reeds jaren aanwezige, bloeiende kolonie Boerenzwaluwen in het litigieuze gemaaltje, de toegang werd ontzegd. De correspondentie met de Grootte Waard die ton volgden is inzichtruimend. 'Groot, glad, onintimideerbaar en onaantastbaar'

definieerde een vogelkennis eens het instituut 'waterschappen'. Ik moet altijd aan deze typering denken bij het jaarlijks braaf invullen van de acceptgiro's, ter betaling van opgelegde waterschapsaanslagen, bedragen die altijd per definitie aanzienlijk hoger zijn dan de stijging van het prijsindexcyfer. De bijgevoegde folders bazuinen uit dat het Waterschap het goed met de natuur voorheeft... enfin de Huiszwaluwen van de Hooge Sluis zullen er anders over denken.

TNO

Op wat langere termijn is de toekomst van de Hooge Sluise kolonie evenmin veilig. Mocht ondanks de terechte argumenten van het Hoeksche Waards Landschap bij de ingezette bezwaarprocedure tegen de TNO-vestiging in de Hoogezandse Polder, deze vestiging er toch komen, dan zal de bewuste woning moeten verdwijnen. Deze bevindt zich namelijk binnen het door TNO gehanteerde risicogebied. Mocht dat gebeuren, dan is ook in één klap een niet onaanzienlijk percentage van de Hoeksche Waardse huiszwaluwstand haar broedplek kwijt, juist in een periode dat de soort er weer wat bovenop lijkt te komen. Een idee is natuurlijk de woning te laten staan, onbewoonbaar gemaakt voor mensen, net als de 'zwaluwenboerderij' op Tiengemetten, waarbij het ook nog eens best lonend kan zijn de Flora- en Faunawet in stelling te brengen – per slot van rekening waren de Huiszwaluwen van de Hooge Sluis er eerder dan TNO. En wellicht kunnen al die geleerde heren die de TNO-vestiging alsdan gaan bevolken zich eens buigen over het ontwerp van een huiszwaluwflat, waarmee in ieder geval in Nederland ooit werd geëxperimenteerd. Dat zou dan wel een vorm van natuurcompensatie kunnen zijn. En wat ervan te denken om het architectenbureau dat de gebouwen gaat ontwerpen opdracht te geven royaal te zijn met zijbeuken en overstekken. Mochten er alsdan Huiszwaluwen op af komen, dan is wel nodig dat het waterschap de toegang tot het complex wordt ontzegd.

Tabel 1. Per zomer maximum aantal getelde nesten Huiszwaluw woning Hooge Sluis in Numansdorp, over de het tijdvak 2001-2009.

2001: 3+	2004: 54	2007: 45
2002: 3	2005: 66	2008: 65
2003: 19	2006: 62	2009: 76

Literatuur

Ouweneel, G.L. 2005. *Groote Waard. Sterna* 50: 46-47.

Foto Huiszwaluw: Gert Huijzers

Naschrift Huiswaluwen

Gesprek met Waterschap over Huiswaluwen biedt perspectief

Naar aanleiding van de schoonmaakwerkzaamheden met voor Huiswaluwen noodlottige consequenties die het Waterschap de Hollandse Delta aan haar gemaalgebouwtje liet uitvoeren, verzonden zowel het Hoeksche Waards Landschap als schrijver protestbrieven. Op 18 augustus jl. kwam een tweepersoonsdelegatie van 'de Hollandse Delta' zich ter plaatse op de hoogte stellen, de heren A. Wolthof en T. Mali. Schrijver was toen ook op de Hooge Sluis, zodat direct afspraken konden worden gemaakt, afspraken die door 'de Hollandse Delta' met een brief d.d. 19 augustus werden vastgelegd. Deze afspraken zijn (geciteerd uit de bewuste brief):

- 1) Het gebrek aan kennis bij het schoonmaakbedrijf over de beschermde status en de implicaties daarvan is een groot aandachtspunt. Inmiddels is met dit bedrijf gesproken en is dit toegelicht.
- 2) De schoonmaak van dit gemaal en andere gemalen met nesten van beschermde diersoorten zullen we plaats laten vinden buiten het broedseizoen. Dit wordt per direct ingezet.
- 3) Bij nieuwe nesten van bedreigde diersoorten in het gebied is informatie hierover van vogelwerkgroepen en Hoeksche Waards Landschap zeer welkom.

Degene die de schoonmaakopdracht namens het waterschap uitvoerde, had als argument aangevoerd dat hij 'alleen de verlaten c.q. oude nesten ertussen uit had gespoten...!'

Om, aansluitend op de hierboven geciteerde brief, het Waterschap te kunnen inlichten over waar in ons gebied en het liefst in het gehele werkgebied van 'de Hollandse Delta' Huiswaluwen broeden aan waterschapsgebouwen en/of installaties, zou schrijver daarom graag opgave ontvangen van de desbetreffende plekken, zodat deze kunnen worden doorgeleid naar 'de Hollandse Delta'. Wie een kopie van de brief d.d. 19-08-2009 wenst, kan zich tot schrijver wenden.

Tot slot, bij het bezoek van 18 augustus jl. hadden de verdreven Huiswaluwen alweer 13 nieuwe nesten gemetseld. Waarmee het aantal nesten op de Hooge Sluis voor 2009 op 89 (!) stuks komt.

Midzomerganzen telling in de Hoeksche Waard

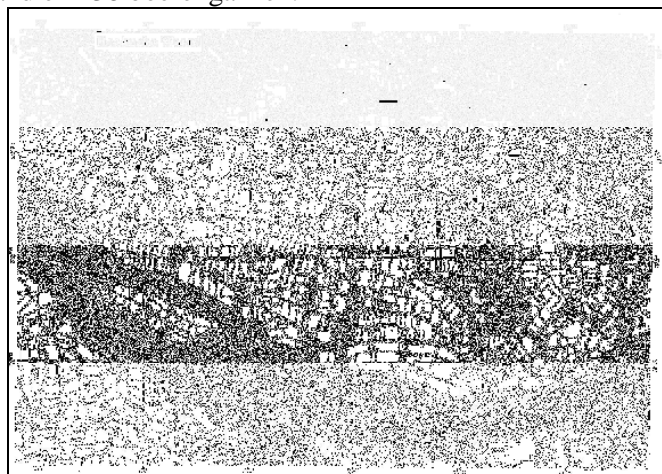
Gert Huijzers

Op 18 juli jl. werd in de Hoeksche Waard een gebiedsdekkende ganzen telling gehouden, om beter inzicht te krijgen op de zomerganzenpopulatie van de Hoeksche Waard. De telresultaten zijn tot stand gekomen door een samenwerking tussen de Wildbeheer Eenheid Hoeksche Waard (WBE), Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Bedoeling was dat ook het Hollandsch Diep en Haringvliet geteld zouden worden, maar is niet doorgegaan vanwege het onrustige weer die dag.

Het vermijden van dubbeltellingen was een belangrijk gegeven vooraf. Zodoende werd het eiland in 10 deelgebieden (zie kaart hieronder) opgedeeld, aangevuld met de terreinen van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Aanvullend op de Hoeksche Waard is ook de Beninger Slikken geteld. De ganzen pendelen regelmatig tussen de westzijde van de Hoeksche Waard en de Beninger Slikken. De deelgebieden zijn geteld door de WBE en de natuureservaten door medewerkers en vrijwilligers van de respectieve terreinbeherende organisaties. De telling ving aan om 9:30 uur.

De toenemende aantallen ganzen en de daarmee verband houdende discussies tussen de agrarische sector en natuurbeschermende organisatie, gaven in toenemende mate aanleiding om inzicht te krijgen in de werkelijke ganzenpopulatie binnen de Hoeksche Waardse grenzen. Bij aanvang van mijn ganzen tellingen in 1972 arriveerden de eerste Grauwe Ganzen in augustus en de eerste Brandganzen eind oktober. Toen werd uitgekeken naar de eerste broedende Grauwe Gans in de Delta, onwaarschijnlijk maar waar. Inmiddels bevolken ze in de zomer met duizenden de rivieren en landschappen, waar de schattingen bij de verschillende partijen sterk uiteen lopen. Een goede reden om tot een telling te komen waar de verschillende partijen zich achter kunnen scharen. Zover mijn informatie reikt is dat gelukt, met als resultaat meer dan 20.000 ganzen (incl. Beninger Slikken). Menige dag in de winter wordt er minder geteld.

Het totaal aantal spreekt het meest, maar bij verdieping van de cijfers (**bijlage C**) valt ook de verscheidenheid aan soorten met hun respectieve aantallen op. De Grauwe Gans scoort het hoogst met 10.847 exemplaren, waarvan ca. de helft op het Spui en een gedeelte van het Hollandsch Diep en de rest redelijk gelijkmatig over alle andere telgebieden verdeeld. Vervolgens op wat grotere afstand een groep van 3, Brandgans (3219), Canadese Gans (2623) en Nijlgans (2324). De Brandganzen verbleven bijna allemaal op de Korendijksche Slikken en Tiengemetten, wat in sterke mate met de rui van de vogels te maken heeft. In die periode zitten de vogels aan het einde van de ruiperiode en kunnen dan net nog niet vliegen. Opmerkelijk waren ook de diverse kleine donsjongen, die zowel op de Korendijksche als Beninger Slikken werden gezien. Van de Canadese Gans wisten we dat de soort sterk was toegenomen, maar de 2623 getelde vogels overtroffen mijn verwachtingen. Wel conform verwachting was dat het Spui bij uitstek de locatie lijkt te zijn waar de vogels graag verblijven. Hoewel in iets minder mate geldt dit ook voor de Nijlgans. De Indische Gans lijkt zich, met een voorlopig nog beperkte populatie (27), graag bij aan te sluiten. Verder nog 8 Kolganzen in het zuidoosten van het eiland en 238 boerenganzen.

Kolonie Lepelaars op de Ventjagersplaat sterk gegroeid

Gerard Ouweneel

De sinds enkele jaren op het Lebreteiland op de Ventjagersplaat aanwezige kolonie Lepelaars onderging in zomer 2009 een aanzienlijk uitbreiding. Waren er zomer 2008 14 nesten te tellen, op 13 mei 2009 telde Mark Hoekstein er al 20 en op 4 juni op 37. Op die dag ringde Mark 10 jongen, waarvan hij er later die zomer al eentje aantrof op het Rammegors. Omdat er op 4 juni nog veel nesten met eieren waren en gelet op de aantalgroei in de drie weken na 13 mei, is aannemelijk dat nog laat in het voorjaar een contingent Lepelaars begon te broeden op het Lebreteiland. Omdat er 's zomers veel foeragerende Lepelaars op Tiengemeten zijn te zien, is het heel wel mogelijk dat daar de broedvogels van de Ventjagersplaat voor een belangrijk deel hun kostje ophalen. Aannemelijk is dat gunstige voedselomstandigheden op Tiengemeten de aantalgroei op het Lebreteiland positief hebben beïnvloed. Voorts zag Mark Hoekstein op 4 juni 2009 op de strekdam tussen de Aalscholvers 8 Kleine Zilverreigers, waarvan er enkele op nest leken te zitten. Dat is iets om zomer 2010 extra op te letten. (Mail Mark Hoekstein d.d. 18 augustus 2009)

Een vroege Zeearend...

Gerard Ouweneel

Nadat www.waarneming.nl op 11 augustus jl. een Zeearend had gemeld op de Hellegatsplaten, kreeg ik op 12 augustus vroeg in de avond een telefoontje van mevrouw van Rij dat ze op de Hoogezandsche Gorzen een roofvogel zag die 'in ieder geval geen Visarend was, want daar was-ie veel te groot en te donker voor', aldus mevrouw van Rij. Die vergelijking was wel begrijpelijk. Want in de eerste plaats is augustus de visarendmaand bij uitstek, zeker langs het Hollands Diep, en voorts is 12 augustus voor een Zeearend wel bijzonder vroeg.

Na het telefoontje ijelde ik mij naar de Hoogezandsche Gorzen, waar te genieten viel van een fraaie Zeearend, een eerste- of tweedejaars vogel, rustend in de top van een dode wilg bij de eendenkooi. De vogel werd voortdurend geattaqueerd door een juveniele Bruine Kiekendief. De gewaarschuwde J. van der Eyk kreeg de arend ook te zien en later, toen het al hevig schemerde, was het nog prijs voor Hans Westerlaken. De volgende dag, 13 augustus, zwalkte de Zeearend de hele dag over de gorzen. Janus Verkerk en ik namen 's avonds een kijkje. Toen rustte de vogel, meer naar het oosten, op een aangespoelde tronk. Zij het veraf, viel toen bij prima belichting en met gebruik van een telescoop geen ring te ontdekken. De volgende dagen bleef de vogel uit zicht, maar wie weet blijft hij langer rondhangen.

Een waarneming in de Delta van een Zeearend omstreeks half augustus is rijkelijk vroeg. Ik herinner mij een exemplaar van eind september op de Korendijksche Slikken een paar jaar geleden, dat we toen al vroeg in het seizoen vonden. Zo'n vroege waarneming is een indicatie dat de soort een periode van voorspoed doormaakt. Afgezien van het in 2009 wederom broeden in de Oostvaardersplassen, waren er overzomerende duo's in de Lauwersmeer en IJsseldelta en verbleven er volwassen vogels tot diep in het voorjaar in de Biesbos. Het ziet er dus goed uit.

Voor de laatste keer: Patrijzen gevraagd

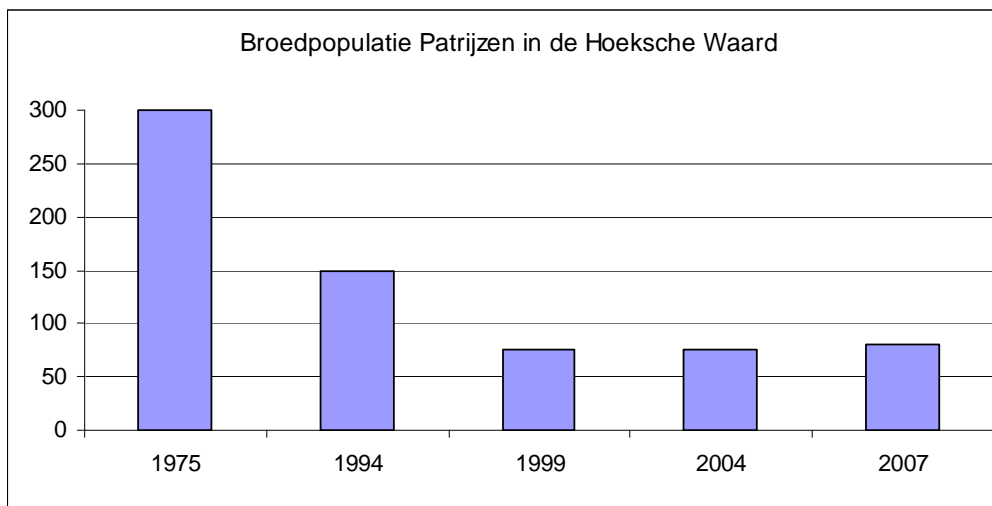
Martin Benard

Al twee keer eerder hebben we met elkaar de Patrijzen van de Hoeksche Waard nauwkeurig in kaart gebracht. Dat was in winters van 2003/2004 en 2006/2007. Dankzij de medewerking van velen hadden we een goed overzicht. En rond de eeuwwisseling hadden we een goed beeld van de broedpopulatie dankzij de tellingen voor Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Nog verder terug was onze eigen Avifauna een ijkpunt.

Voor de laatste maal tijdens deze winter en komend voorjaar willen we proberen alle Patrijzenwaarnemingen te bundelen. Daarmee wordt dan een “tienjarig” project afgesloten.

Vinger aan de pols

De Patrijs is als pure akkervogel een echte Hoeksche Waardse soort. De aantallen Patrijzen lagen voor de Hoeksche Waard rond 1975 nog op ongeveer 300 broedparen, wat al een halvering betekende ten opzichte van de jaren vijftig. De eigen Avifauna schatte de populatie rond 1993 op ongeveer 140 broedparen. Ten tijde van de eeuwwisseling was het broedbestand geslonken tot circa 75 paren. Die score werd in het voorjaar van 2004 en 2007 ook weer gehaald. Daarmee lijkt de broedpopulatie het laatste decennium stabiel maar laag. Reden genoeg om de vinger aan de pols te houden. De voorafgaande winterpopulaties in die jaren waren ongeveer 200 vogels groot. Leuke bijkomstigheid van onze onderzoeken was dat de paarvorming zo duidelijk in kaart kon worden gebracht.

Wat en wanneer melden

Graag zouden we opnieuw een overzicht willen maken van alle wintergroepen en aansluitend het aantal broedparen proberen te schatten. Daartoe willen we gedurende een half jaar, vanaf november 2009 tot en met april 2010, graag alle Patrijzenwaarnemingen verzamelen. Uiteraard zijn eerdere en latere waarnemingen zeer welkom. Extra opletten tijdens perioden met sneeuwbedekking, tellingen van PTT-routes en speciaal de roofvogeltelling, wanneer de hele Hoeksche Waard gebiedsdekkend wordt bekeken. Graag doorgeven:

datum – plaats – aantal – evt. aanvullende opmerkingen (terreingebruik/gedrag).

Het melden kan ieder doen op de manier zoals hij/zij dat wil, rechtstreeks na iedere waarneming of aan het einde van de periode.

Meldingen mogen per e-mail (mbenard@live.nl), telefoon (0186-692834) of post, maakt niet uit. Als ze maar niet vergeten worden.

Met de medewerking van velen moet het lukken nog eenmaal alle Patrijzen in kaart te brengen. Het zou mooi zijn als er weer net zo enthousiast wordt meegedaan als voorgaande keren. Bij deze alvast bedankt voor de meldingen.

Project: Buteo Cam

Martin Mollet

Inleiding

Zoals velen ben ik altijd zeer benieuwd geweest hoe het er nou echt aan toe gaat in een roofvogelhuishouden. Tegenwoordig zijn er op internet al diverse webcams te vinden die het leven op diverse nesten bij u in de huiskamer brengen. De webcams zijn door sommigen bekritiseerd, maar één ding staat vast: ze geven een schat aan nieuwe informatie en mogelijkheden. Zo is er bijvoorbeeld rond de torenvalk camera's van "Beleef de Lente" een intensieve voedseltelling georganiseerd met een ploegendienst van waarnemers uit het gehele land, iets wat zonder de webcams niet mogelijk was geweest.

Minder leuk was het verhaal van het broedgeval van een slechtvalkpaar op de zendmast van de Mortel: Het vrouwtje werd in het vroege jongenstadium verjaagd en vermoedelijk gedood door een rivaliserend vrouwtje met Belgische kleuring: S2. Het nieuwe vrouwtje voerde de jongen niet en pikte zelfs vrijwel al het voer in dat door vader-slechtvalk werd aangesleept. Dit had tot gevolg dat het kleinste jong voor de ogen van de gehele internet-gemeenschap de hongerdood stierf. De vraag "moeten we ingrijpen" en alle discussies die daarbij horen circelenden al een tijdje op het bijbehorende forum en Peter van Geneijgen van de Werkgroep Slechtvalk Nederland, die het standpunt "niet ingrijpen" had ingenomen, ontving talloze zogenaamde hate-mails tot en met uit Italië toe! Kennelijk zijn lang niet alle kijkers toe aan de ongecensureerde beelden van de "wreedheid" van de natuur!

In 2005 kregen wij de kans om een camera te plaatsen bij een buizerdnest en daarmee de mogelijkheid om mee te kijken met het leven op zo'n nest en zo wat inzicht te krijgen in het dagritme en de voedselkeuze. Over dit broedgeval is al eerder een video op de vogelwerkgroep vergadering vertoond, zij die die beelden hebben gemist kunnen deze bekijken op www.roofvogels-hw.nl/buteocam2005.

Het nest

Dit territorium is sinds 2003 door ons gevolgd maar was waarschijnlijk al minimaal één jaar eerder in gebruik. Het nest bevond zich op 12 meter hoogte in een es in een lange, smalle strook bomen. Op het stukje grasland onder en om de bomen liepen schapen. De omgeving bestaat aan de ene zijde uit een provinciale weg en een woonwijk en aan de andere zijde grasland met paarden (en veel molshopen).

	Nest	Boom	Jongen	Legbegin
2003	A	Es	3	4 april
2004	A	Es	4	5 april
2005	A	Es	3	11 april
2006	B	Els	2	onbekend
2007	C	Es	2	2 april
2008	B	Els	Mislukt	
2009	Geen broedpoging			

Het nest hoorde in de periode 2003 – 2005 (nest A) tot onze absolute top: het zat alle drie de jaren bij de nesten met de meeste jongen en was in 2004 zelfs het enige (ons bekende) nest in de Hoeksche Waard met 4 jongen. Op foto's van 2004 is te zien dat het in ieder geval toen om hetzelfde vrouwtje als in 2005 ging. In 2006 is het nest wel beklommen maar zijn de jongen niet geringd. In 2007 was het vrouwtje vervangen door een heel licht vrouwtje. Of dit in 2006 ook al zo was is niet met zekerheid te zeggen maar het is niet waarschijnlijk omdat het lichte vrouwtje dan zeker zou zijn opgevallen. In 2008 mislukte het broedgeval onder verdachte omstandigheden en in 2009 is er geen broedpoging geconstateerd, alhoewel het lichte vrouwtje, ondertussen al "Blondie" gedoopt, wel in het territorium is gezien.

Methode

Omdat de ouders in de jongenfase minder verstoringgevoelig zijn is de camera pas geplaatst toen er al jongen waren. Om de verstoring zo klein mogelijk te houden hebben we de camera en de bijbehorende PC in meerdere (zo kort mogelijke) sessies geplaatst, met elke keer enkele dagen ertussen.

Om de paar dagen zijn we de beelden van de PC af gaan halen. Dat bleek maar goed ook want op opnamedag 21 begaf de harddisk het en de nog niet gekopieerde beelden waren verloren.

Techniek

Het nest bevond zich zoals gezegd in een es op 12 meter hoogte. En zoals bij de meeste buizerdnesten was ook deze nestboom niet uitgerust met een stopcontact en de 230V moest dan ook van ver komen (180 meter) !

De beelden zijn opgenomen met een Sitecom IP-camera die helaas geen geluid doorgaf. De PC bleek uiteindelijk een te traag voor deze taak, waardoor de opgenomen beelden enigszins schokkerig zijn.

Analyse

De 20 opnamedagen leverden bijna 500 uur oftewel 16 GByte videobestanden op. De beelden waren door de camera automatisch opgedeeld in delen van ongeveer 11 tot 12 MByte. Alles bij elkaar ruim 1400 bestanden. De camera had geen nachtzicht: alles tussen zonsondergang en zonsopkomst hoefde dus niet te worden bekeken, maar dan bleef er nog ruim 350 uur over. En hoe leuk zo'n real-life soap ook is: al het ruwe materiaal real-time nakijken bleek ondoenlijk.

De geanalyseerde dagen zijn als volgt bekeken: alle filmpjes zijn met sprongetjes van ongeveer één minuut of iets minder bekeken. Één minuut lijkt heel kort op een buizerdleven maar het mannetje is bij het droppen van een prooi slechts enkele seconden op het nest: dit kon dus makkelijk worden gemist. Daarom is er ook nog opgelet of de jongen van plaats waren veranderd, zo ja, dan werd er teruggekeken waarom dat was gebeurd (meestal gewoon een sanitaire wandeling naar de nestrand). Het is echter mogelijk dat het een korte aanwezigheid onopgemerkt blijft.

Tijdens het bekijken van de videobestanden is elke keer een korte omschrijving van de gebeurtenissen toegevoegd aan de bestandsnaam. Van de lijst van bestandsnamen is weer een lijst afgeleid met gebeurtenissen zoals de aanwezigheid van een ouder of het aanbrengen van een prooi of een tak. De lijst van gebeurtenissen is automatisch geanalyseerd door een zelfgeschreven computerprogramma dat bijvoorbeeld de verblijfsduur van de oudervogels op het nest berekende en de verdeling over de dag.

Waarnemingen

Wat leverde al die beelden nu op? Van de 21 opnamedagen (10-30 juni, de jongen zijn dan 23-43 dagen oud) zijn 11 gehele dagen videomateriaal bekeken. Aanvankelijk leek het erop dat zowel het mannetje als het vrouwtje egaal bruine vogels waren die niet uit op basis van het uiterlijke uit elkaar waren te houden. Al gauw bleek echter dat het vrouwtje wel een onderscheidend uiterlijk kenmerk had: een lichte wenkbrauwstreep.

Overigens was het gedrag van mannetje en vrouwtje (zoals te verwachten) zeer verschillend: tijdens dagen waarvan het videomateriaal is bekeken was het vrouwtje 131 keer op het nest (11,9/dag), in het totaal ruim 2250 minuten, gemiddeld 17 minuut en 10 seconden per keer. De langste tijd dat het vrouwtje aaneengesloten op het nest aanwezig was is maar liefst 3,4 uur!

Het mannetje daarentegen was 78 keer op nest (7,1/dag), in het totaal maar 703 seconden oftewel gemiddeld: 9,0 sec per keer! Het mannetje bracht eigenlijk alleen maar prooien aan, stond dan heel

even op het nest en verdween na enkele seconden weer. De enig keer dat het mannetje lang (42 sec.) op het nest verbleef was om een mol die was gevallen en aan de zijkant van het nest hing op te pakken en deze weer terug op het nest te leggen.

Het vrouwtje zorgde als enige voor het kapotscheuren en verdelen van de prooien, het afvoeren van prooiresten en het aanbrengen en schikken van groene en kale takken. De camera was gemonteerd in de boom naast de nestboom. Deze afstand en de matige kwaliteit van de beelden zorgden ervoor dat een fiks aantal prooi niet te determineren waren. In het totaal zijn 87 geteld maar het zijn er ongetwijfeld meer geweest: als het mannetje landde was er soms geen prooi te zien, maar het is aannemelijk dat er dan toch een prooi gedropt was. Deze mogelijk prooien zijn niet geteld. In het totaal zijn er 87 prooien gebracht (7,8/dag), waarvan: 40 mol(46%), 3 vogels (3%), 10 muizen (11%), 1 kikker (1%) en 33 niet gedetermineerd (38%).

De mollen waren over het algemeen goed te herkennen, de vogels kwamen geplukt binnen en werden als vogel gedetermineerd op basis van de vorm van hun poten en hun grootte. Het mannetje bracht 66 prooien (85%), het vrouwtje bracht de resterende 21 (15%). Prooien werden niet alleen maar aangevoerd: het vrouwtje voerde ook regelmatig prooienresten af, namelijk 48 keer, vrijwel allemaal resten van mollen.

Buizerdjong met mol en vis, Korendijsche Slikken (Martin Mollet)

Het vrouwtje bracht veelvuldig groene takken naar het nest, soms wel 10 op een dag, 50 in het totaal. Het overgrote gedeelte van de takken werd in de ochtend aangesleept. In diverse literatuur is er sprake van dat groene takken zouden dienen als ongediertebestrijding of camouflage van het nest. Dit vrouwtje sleepte in totaal ook nog 7 kale takken naar het nest.

Zoals de grafieken laten zien worden er de gehele dag prooien aangevoerd waarbij er een beetje een middagpauze wordt gehouden tussen 2 en 4 's middags om daarna weer toe te nemen tot een duidelijke piek rond 7 uur 's avonds. Voor het afvoeren ligt de avond piek wat later, namelijk van 21:00 tot 22:00. Het aanslepen van nieuwe takken gebeurt overduidelijk voornamelijk in de ochtend.

Één prooi voerde zichzelf af ! Gelijk al op de eerste opname dag (10 juni, de jongen zijn 23 dagen oud) dropte het mannetje een prooi op het nest en vloog al snel weer weg. Één van de jongen mantelde een beetje om de prooi maar verloor al gauw zijn interesse en omdat moeders er nog niet was om de prooi kapot te scheuren en te verdelen werd de prooi dus met rust gelaten. Het springlevende jonge eendje, want dat bleek het te zijn, zag z'n kans schoon en verdween over de nestrand!

Op 12 en 13 juni regent het en het vrouwtje komt dan naar het nest om de jongen te beschutten tegen de regen. De jongen zijn dan al 25 en 26 dagen oud en ondertussen al fikse vogels, het duurt dan soms ook bijna 10 minuten schuifelen en duwen voordat alle 3 de jongen een plekje onder moeders vleugels hebben gevonden.

Conclusies

Beseffende dat dit maar één buizerdpaar is en dat andere paren in andere biotopen zich mogelijk heel anders zullen gedragen vielen er toch wel wat dingen op:

- Prooien hebben ook wel eens een Lucky-day.
- Ondanks dat een fiks aandeel van de prooien niet kon worden gedetermineerd valt toch wel de conclusie te trekken dat mollen een belangrijk aandeel vormen.
- De afgevoerde prooieresten waren vrijwel allemaal resten van mollen. Bij het tellen van prooien op basis van op het nest gevonden prooieresten zal het aandeel mollen worden ondertelt, net zoals kleine prooien die in zijn geheel naar binnen gaan.
- Mollen hebben ongetwijfeld een hele taaie huid: de jongen konden er zelf niets mee totdat moeders de mol had opengescheurd.
- Over de gehele dag worden prooien aangevoerd: met een piek in de ochtend en naar 19:00 en een dip in de voormiddag.
- Groene takken worden voornamelijk in de ochtend aangevoerd, soms zelfs 10 takken per dag.

Op www.roofvogels-hw.nl/buteocam2005 zijn naast dit verhaal en de al eerder genoemde videobeelden ook nog de bijbehorende foto's en grafieken te vinden.

Met dank aan...

Zonder de volgende personen had dit alles niet mogelijk geweest, dus met dank aan:

Arjan Leeuwenburgh voor de hulp bij het installeren van de camera en de PC.

Joost Vermaas meldde dat "daar een buizerd zat".

Arie Bras van het Wegschap Dortse Kil voor de netspanning.

Dick van Houwelingen bouwde de speciale kast om de PC diefstalvrij in op te slaan.

Nervositeit rond een Wespendif

Gerard Ouweneel

Toen Hans Westerlaken en ik de voorbije zomer 's avonds 15 juli bij de Hooge Sluis een Wespendif zagen, waren we in ons sas. Maar alarmbellen gingen er nog niet af. Net ten oosten van de Hooge Sluis liggen er twee bospercelen, een hoogopgaande peppelaanplant buitendijks op de Hoogezandsche Gorzen, met daartegenover binnendijks een dicht perceel van gemengd loofhout. De bewuste Wespendif, een donkere fase vogel, kwam boven dat binnendijkse bos omhoog en vloog wat rond. Er verscheen ook een Buizerd, zodat wij de verschillen tussen beide soorten voorgeschoteld kregen, wat wel gerieflijk was. Na een paar minuten ging de vogel weer neer in het binnenbos. Toen wij even later mevrouw van Rij inlichtten over onze Wespendif, reageerde ze met 'ik had al gezien dat er een andere bijzat...!' Ik wist al dat mevrouw van Rij een scherp waarneemster was en is. Die opmerking bewees dat opnieuw, want om de verschillen tussen een Wespendif en de bij de Hooge Sluis altijd aanwezige Buizerds op te merken, moet men echt wel even gaan zitten. Met het idee van een vroege passant Wespendif te hebben genoten, gingen Hans en ik huiswaarts.

Neen dus. Pas op 5 augustus was ik weer op de Hooge Sluis, nu 's middags. Op de Hoogezandsche Gorzen een Kleine Zilverreiger, een Slechtvalk en langs het haventje een Grote Gele Kwikstaart. Uit de buitendijkse peppelaanplant klonk een lang aangehouden, hoge fluitende roep, door Rob Bijlsma 'flieuwen' genoemd. Ik had die bijzondere roep eenmaal eerder gehoord, in Zweden, maar kon hem desondanks plaatsen als van een Wespendif. Even later kwam de vogel omhoog. Deze vloog roepend wat rond om daarna neer te gaan in het binnendijkse bos. Nu wel alarmbellen, temeer omdat het weer een donkere fase exemplaar betrof, waarschijnlijk dus dezelfde als van drie weken eerder. Na lang wachten, waarin niets meer gebeurde, ging het huiswaarts, met het vaste voornemen de volgende dag die beide bospercelen uit te kammen. Ik voelde me tevreden en ontevreden tegelijk, maar in ieder geval onrustig. Zou het een broedgeval kunnen zijn? Niet helemaal onmogelijk, want een paar jaar geleden was er eentje op Schouwen-Duiveland. Avonds las ik alles wat ik kon vinden over broedende Wespendifen, waarbij Glutz von Blotzheim weer als het volledigst uit de bus kwam, met o.a. de mededeling dat deze geheimzinnige en zwijgzame roofvogel vanaf half-juli tot in augustus vocaal het meest actief is. En ook ging er een mailtje met de ervaringen naar Rob Bijlsma, de absolute autoriteit ten aanzien van Wespendifen in dit land en daarbuiten.

De volgende dag nam ik beide bospercelen onderhanden. Toen ik het binnenbos inging, vloog er direct een (de) roepende Wespendif uit, weer de donkere fase. De vogel ging richting Schuringse Dijk cirkelen en raakte uit zicht. Omdat in het bewuste bos de bomen dicht opeen staan en bovendien in drie leeftijdsklassen, was een effectieve controle moeilijk. Het buitendijks bos ging gemakkelijker, ook al omdat de peppels tegen het einde van hun cyclus lopen. Wel een Wielewaal en een Koekoek, maar geen spoor van een groot roofvogelnest.

Op 8 augustus was ik weer op de Hooge Sluis. Geen Wespendif, zij het dat bij het verlaten van de Heerlijkheid, daar waar de Korte Boomweg de Schuringsdijk bereikt, onmiskenbaar een Wespendif passeerde, westwaarts vliegend. Met tegenlicht was niet met zekerheid vast te stellen of het wederom om de donkere fase vogel ging, waarschijnlijk wel. Daarna heb ik de vogel niet meer gezien. Van Rij zag hem nog op zondag 9 augustus en op dezelfde datum zag Janus Verkerk een 'gravend' exemplaar in de buurt van de eendenkooi. Daarna niets meer.

Rob Bijlsma reageerde als volgt"

'Dag Gerard'.

Moeilijk geval. De vogels zijn de laatste week sowieso vocaler geworden, vaak een teken dat de onrust ze in het lijf schiet (vandaag bijvoorbeeld twee fanatieke flieuwers boven mijn huis, waar direct een derde vogel op afkwam; alle drie leken we weg te trekken). Het kan dus zijn dat jouw vogel bezoek heeft gekregen van passanten die tijdelijk neerstrijken. Een broedgeval kan nooit helemaal worden uitgesloten (waarom zou daar een losse vogel rondhangen immers), maar dan zou je misschien meer waarnemingen moeten hebben. Sowieso handig om komende winter, als het blad van de bomen is, eens goed te zoeken. Al zijn nesten in populieren vaak weinig weer bestendig, zeker als er jongen op hebben gestaan (krabben). Let ook op geruide veren (vaak weinig, maar toch bij een broedgeval is altijd wel wat te vinden). Kleine veren altijd tweedeling: buitenste helft chocobruin, binnenste helft

spierwit. Scherpe scheiding. Onmiskenbaar. Beide geslachten kunnen vlieuen en doen dat ook. Sommige paren zijn luidruchtig, andere juist heel stil. Hier zit op 20 meter van mijn raam een Nachtzwaluw te zingen; af en toe danst hij langs mijn raam. Dit jaar twee paren voor mijn huis.'

U merkt wel, hier is iemand aan het woord voor wie (roof)vogels alles betekenen en geen geheimen hebben. Robs advies zal ik opvolgen en komende winter het binnenbos nogmaals op de korrel nemen. Dus wellicht een 'wordt vervolgd'. Maar klop de verwachtingen niet teveel op.

Literatuur:

Glutz van Blotzheim, Urs., K.M. Bauer & E. Bezzel. 1971. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 4. Falconiformes. Akademische Verlagsgesellschaft. Frankfurt am Main.

Wespendief (Martin Mollet)

Verslag VWG bijeenkomst d.d. 26 maart 2009

Peter de Barse

Opening

Janus heet iedereen welkom en vindt het bijzonder fijn dat Gerrit weer terug is, een vogelwerkgroep lid van het eerste uur!

Mededelingen

- Belangstelling voor vogeltrek teldag d.d. 4 oktober 2009 aan Janus doorgeven. Lijn door NL van West naar Oost. Overigens niet door HW. Bedoeld voor publiciteit.
- Artikel over oeverzwaluwen in weekblad Terreinbeheerders ligt ter inzage.
- Oproep om geringde kleine mantelmeeuwen via internet door te geven.
- Gevraagd wordt wie in het najaar mee wil gaan doen aan het inventariseren van vogels in de akkerranden t.b.v. Rietgors. De volgende personen hebben zich opgegeven: Dick, Marianne, Gerard N en O, Natascha, Ruud, Els, Janus. Gerard Ouweneel geeft aan dat akkerranden niet onomstreden zijn. Er is een flinke subsidiepot voor. Dick vermeldt dat voor vogels een akkerrand pas meerwaarde heeft indien breder dan 9 meter.

- Op zaterdag 28 november 2009 is weer de Sovondag in de Vereeniging in Nijmegen.
- Ter inzage in Klein Profijt het broedvogelrapport 2007 van Sovon inclusief 'onze' zwarte wouw!
- Tevens ter inzage 3 schitterende rapporten van Henk Bunjes over vlinders en libellen.
- Dit jaar 5 beverburchten. Janus vertelt over de in de Gelderse Poost gechipte bever die aan de andere kant van de Oude Maas is gevonden!
- HWL ontvangt subsidie voor lezingen/excursies. Indien je dit buiten HWL om doet, graag doorgeven aan Janus met opgave van data en aantal deelnemers, levert ook subsidie op.
- Oproep om ijsvogelwaarnemingen t/m 15 mei aan Janus te melden.

Weidevogels landelijke pilot

Dick vertelt dat een landelijke proef van Landschapsbeheer met de Universiteit van Wageningen met GPS bepaling van nesten voorlopig niet doorgaat.

Broedvogels Hoeksche Waard 2008

Frank vertelt nauwgezet over de resultaten van alle projecten m.b.t. broedvogels: BMP, Roofvogelwerkgroep, Zwaluwen, maar ook losse meldingen. Je kunt het verhaal van Frank teruglezen op blz. 24-26 van In Vogelvlucht nr. 20 van maart 2009.

Roofvogeltelling

Janus bespreekt de resultaten van deze 25-ste HW dekkende wintertelling. Op blz. 28 en 29 van In Vogelvlucht nr. 20 kun je alles nalezen.

Deltanieuws

Gerard Ouweneel geeft een korte lezing over actualiteiten in de Delta.

Ter ere van het afscheid van het artsenpaar Dijkers in Maasdam is geld ingezameld voor een vogelproject in de omgeving. Mogelijk wordt dit een vogelkijkwand vlak voor het gemaal/vogelkijkhut in het Oudeland van Strijen.

De HoogeZandsche gorzen worden in 2010 weer geïnventariseerd.

Als er niets gebeurt op Tiengemeten verandert dit eiland snel in een bos.

Punt van Scheelhoek: als gevolg van veel verzet gaat plan van zoutwatermoeras aldaar niet door.

Kwade Hoek word nog dynamische doordat de stuifdijk wordt doorbroken.

Steenuilen

Hans Willemsen vertelt over het wel en wee van de steenuilen in de HW. In 2008 25 territoria, in 2009 al 27, echter nog niet compleet. Monique de Vrijer woonachtig in Klaaswaal en werkzaam bij Karel Schot zet opgelapte steenuilen terug in de HW.

Hans brengt nieuwsbrief uit over steenuilen. Je kunt je aanmelden indien je deze digitaal wilt ontvangen. Na de pauze liet Hans een boeiende film zien over deze fraaie uiltjes.

Presentatie In Vogelvlucht

Martin geeft aan dat het eerste nummer onder redactie van Han en Martin deze middag om 16.30 uur af is gekomen met een eigen 'look', 60 pagina's dik en de bijlagen achterin opgenomen. Verspreiding in hoofdzaak digitaal, voor de coördinatoren ook een print in zwart-wit.

Rondvraag

Sjoerd: As maandag 20.00 uur lezing over IJsland

Hans: Vraagt of rubriek vogelwaarnemingen op de website van HWL naar tevredenheid gaat.

Conclusie van de discussie is dat je nooit iedereen tevreden kunt stellen. Over het wel of niet vermelden is een goede communicatie erg belangrijk. De toelichting op de website zal worden vereenvoudigd (vogellijst).

Martin Mollet vraagt om mogelijke waarnemingen van slechtvalken in de hoogspanningsmast te Nieuw-Beijerland het komende voorjaar.

Kees vertelt van een geredde aalscholver met kunstaas in zijn bek.